

BÖLÜM

8

KİTLESEL ÖLÜMLERDE OLAY YERİ İNCELEMESİ VE KİMLİKLENDİRME

Kenan KAYA¹¹, Sıla ASLAN¹²

GİRİŞ

Deprem, tsunami, sel, çığ, heyelan gibi doğal afetler ile toplumsal hayatın süreci içerisinde meydana gelen uçak ve tren kazaları, sanayi kazaları, terör amaçlı bombalama olayları, yangın gibi birçok kişinin yaralanması ve/veya ölümüne sebebiyet veren olaylara kitlesel felaket denmektedir. Kitlesel felaketlerde, asıl amaç hayat kurtarmaktır; ancak hukuki sürecin yürütülmesi, yakınlarını arayan ailelerinin bilgilendirilmesi açısından felaketlerde ölenlerin kimliklerinin belirlenmesi çok önemlidir (1).

Ölüm, doğal yaşamın bir sonucudur, aynı zamanda da hukuki sonuçlar doğurabileceğinden hukuki bir olaydır (2). Bu sebeple ölen kişinin kimliğinin belirlenmesi çok önemlidir. Kitlesel felaketler sonucu meydana gelen toplu ölümlerde, cesetlerin bulunması kadar bu cesetlerin kimliklendirilmesi de önem taşımaktadır. Bu iş çok önemli olmakla birlikte zorlu ve multidisipliner çalışma gerektiren bir süreçtir (1,3). Doğal ya da doğal olmayan kitlesel felaketler sonucu bulunan cesetlerin bütünlüğü çoğu zaman kaybolmakla birlikte parçalanmış, yanmış ya da çürümüş olabilir. Bu tarz durumlarda cesetlerin kimliğinin belirlenmesi de zaman ve özen gerektirir.

Felaket kurbanlarının kimliklendirilmesi, en başta, bu konuda eğitimler almış, uzmanlaşmış profesyonellerden kurulacak bir ekiple yapılmalıdır (3,4,5). Bu ekipte bulunması zorunlu olanlar; adli tıp uzmanı, adli patolog, adli odontolog ve DNA kimliklendirmesi yapabilecek bir adli genetik uzmanıdır (3,6). Bu profesyonellerden başka ekipte çok fazla ikincil tamamlayıcı uzmana da ihtiyaç vardır (6). Bu ekiplerin oluşturulması, stratejilerin belirlenmesi ve görevlendirilmeler için uluslararası çok sayıda kılavuz hazırlanmıştır (7).

Kitlesel felaketlerde olay yeri incelemesi ve felaket kurbanlarının kimliklendirilmesi için önerilen, çalışma ekiplerinin 3 ana ekibe ayrılmasıdır (8,9):

1. Antemortem kayıtların incelenmesi, kayıp kişilerin aile ve yakınları ile iletişime geçilmesi, ekipler arası iletişimin sağlanması, medya ile iletişimin düzenlenmesi için İletişim Sorumlusu,
2. Olay yeri koordinatörlüğünü yürütmek üzere Kurtarma Çalışmaları Sorumlusu,
3. Ceset ve ceset parçalarının toplanması, antemortem ve postmortem kimliklendirme ve morg koordinasyonu için Otopsi ve Kimliklendirme Sorumlusu.

¹¹ Uzman Doktor, Adana Adli Tıp Kurumu Grup Başkanlığı, k_kaya_71@hotmail.com

¹² Arş.Gör.Dr., Çukurova Üni.Tıp Fak. Adli Tıp Anabilim Dalı, aslansila@hotmail.com

mesi, gerekli görülürse ekstra oral çekimlerin yapılması, diş delillerini tanıma konusunda diğer adli teşhis uzmanlarına (örneğin antropologlar ve patoloğlar) yardımcı olunması ve tespit edilen antemortem diş kayıtları ile olay mahallindeki bilinmeyen kalıntıların postmortem kayıtlarının karşılaştırılmasından sorumludur (16,17,18). Yine bu açıdan, antemortem diş kayıtlarının ülke genelinde düzenli bir şekilde yapılması, kayıtlara geçirilmesi gerekmektedir.

Radyoloji incelemeleri, kalıntıların işlenmesinde, potansiyel tanımlamayı desteklemekte veya hariç tutmada ve potansiyel olarak birincil bir tanımlama aracı olarak hizmet etmede hayati bir erken adımdır. Bu yüzden, soruşturma sürecinin başında bir radyoloji ekibi kurulması önerilmektedir (9,12). Radyologlar, numara sırasına göre alınan ceset torbalarını, delil bütünlüğü açısından ağızları açılmadan skopi altında incelemelidir. Kimliklendirmede en önemli radyolojik incelemeler, dişlerin panoramik grafisi, sinüs grafileri ve uzun kemik ile pelvis grafileridir (7). Ayrıca ekip, postmortem grafi çekimlerini yapar, antemortem radyografiler postmortem radyografiler ile karşılaştırarak kalıntıları tanımlanması ve radyografilerin yorumlanmasında patoloğlara, antropoloğlara ve odontoloğlara yardımcı olur (16).

SONUÇ

Ülkemizde, doğal veya doğal olmayan kitlesel felaketler yaşanabilmektedir. Kitlesel felaketlerde önemli olan, olası bir facia durumunda hazırlıklı olunmasıdır. Acil durum planlarının hazırlanması, antemortem kayıtların düzenli hale getirilmesi öncelikli olanlardır. Antemortem kayıtların düzenli ve formlara uygun şekilde tutulmasıyla, otopsiye gerek kalmadan kimliklendirmenin çok hızlı bir şekilde yapılması sağlanabilir.

Kimliklendirmede önemli olan, başarılı sonuçlar elde etmek, güvenilir temelleri baz almak, delillerin uygun şekilde muhafaza edilmesi, analizlerin profesyonellerce yapılmasıdır. Kimlik belirlenmesi, miras hukuku ile

aile hukuku açısından sonuçlar doğurması ve kişilik hakları açısından da son derece önemlidir. Bir kişinin, kişilik haklarının devam edip etmeyeceğinin saptanması için, öldüğünün ispatı gereklidir. Kimliklendirme, ulusal ve uluslararası çok büyük önem arz etmesinin yanında insani ve dini bakımdan da önemli bir konudur. Öldükten sonra kendi inancına göre gömülmek, yakınlarınca mezarının yerinin bilinmesi toplumsal değerler açısından önemlidir. Ayrıca hukuki açıdan dava taraflarından birinin ölümü dava gidişatını etkileyecektir. Bunlar ve daha birçok sebep dolayısıyla kimliklendirme çok ciddi bir konudur ve öyle ele alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: kimliklendirme, ölüm, felaket, adli tıp, antropoloji

KAYNAKÇA

1. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs. Death Investigation, A Guide for the Scene Investigator. Washington 1999.
2. Karaburun G. Adli Tıp Açısından AİHM Kararları ve İç Hukukumuz Çerçevesinde Olay Yeri İncelemesi ve Otopsi. Adalet Dergisi 8 2001 s 112.
3. Dutelle AW. An Introduction to Crime Scene Investigation (3rd edit). Jones and Bartlett Learning, LLC 2017.
4. Winne D. Disaster Victim Identification at International Level, The Journal of Forensic Odonto-Stomatology 19 2001 p 2.
5. Fisher BA, Block S. Techniques of Crime Scene Investigation. CRC Press. London 1991.
6. Gök AN. Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp Uygulamaları. Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.
7. Şam B. Kitlesel Felaketlerde Hekim Sorumluluğu ve Bilirkişilik. İstanbul Tabip Odası. Sermet Koç, Muhammet Can (Ed), Birinci Basamakta Adli Tıp, 2011 s 158-165.
8. Işık M. Facia Kurbanlarının Kimliklendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Uluslararası İşbirliği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
9. Interpol. Disaster Victim Identification Guide. France 2018.
10. Bayer M. Olay Yeri İnceleme. Songür Yayıncılık, Ankara 2003.
11. İnancı MA, Basar C, Özasan A. Olay Yeri İncelemesi ve Adli Tıp Uzmanının Yeri. Türkiye Klinikleri J Forensic Med, 2004; 2: s 97.
12. U.S. Department of Justice Office of Justice Prog-

- rams. Mass Fatality Incidents, A Guide for Human Forensic Identification. Washington 2005.
13. Hancı H, Tuğ A. Felaket Kurbanlarının Kimliklendirilmesi (DVI). Ünsal Yayınları. İstanbul 2005.
 14. Glass RT. Forensic Science An Introduction to Scientific and Investigative Techniques. Stuart H. James, Jon J. Nordby (Eds.). CRC Press. London 2003.
 15. Rudin N, Inman K. An Introduction to Forensic DNA Analysis. CRC Press. London 2002.
 16. Potsch L, Meyer U, Rothschild S. Application of DNA Techniques for Identification Using Human Dental Pulp as a Source of DNA. Int J Legal Med, 105, p 139-143.
 17. Tuğ A, Yaşar Z. Felaket Kurbanlarının Kimliklendirilmesi Çalışmalarında Diş Hekimlerinin ve Diş İncelemelerinin Önemi. Hacettepe Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, 30(4) 2006 s 77-82.
 18. Brkic H, Strinovic D, Kubat M. Odontological Identification of Human Remains from Mass Graves in Croatia. Int J Legal Med, 114(1-2) 2000 p 19-22.